בס"ד

גדולה הכנסת אורחים

פרשת וירא · ברית המילה · שלושת האורחים · זעקת סדום

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

יום חמישי, י"ח בחשוון תשפ"ז · 29.10.2026

הסודות להצלחה שלך

yoursuccesstoolbox.com

תומלל אוטומטית ועלול להכיל טעויות

תוכן העניינים

וירא אליו ה' באלוני ממרא 3
שלושת החברים: ענר, אשכול וממרא 4
השכינה נגלית אחרי המילה 4
גבעת הערלות וקול התינוקות 4
שם הוי"ה השלם 5

והוא יושב פתח האוהל 6
"שב ואני אעמוד" – סימן לדיינים 6
העובר והשב 7
סימני האילן והבאר 7
מעשה בזקן בן שמונים 7
ברכת המזון – כנגד האבות 8

כחום היום 9
היום הבוער כתנור 9
"ישב" – אל תהי דן יחידי 10
חומרת הערכאות 10

והנה שלושה אנשים 11
שלושה גואלים – דברי האור החיים 11
משה – כנגד ארבעה צדיקים 11
שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם 12
"וישא עיניו" – רק פעמיים 12

גדולה הכנסת אורחים 13
יותר מהקבלת פני שכינה 13
מעשה בעשיר שהתחבא בתנור 14
רבי אברהם אבן עזרא והזקן 14
הדרשה בבית הכנסת והסירים של החמין 15

יוקח נא מעט מים 16
אומרים מעט ועושים הרבה 16
המים – מידת הענווה 16

חכמי שאלוניקי 17
עגונה משולשת 17
"חכמה מפוארה בכלי מכוער" 18
בדיקת העדים 18
קברו של רבי יהודה חייט 19
לא כל אחד ראוי 20

ורבן גמליאל עומד ומשקה 20
הסעודה של רבן גמליאל 20
"וכי גדול הוא מהי יתברך?" 21

לושי ועשי עוגות 22
ערב פסח היה 22
"ואל הבקר רץ אברהם" – אל הקבר 23
מערת המכפלה 23
חמאה וחלב – למה האכילם בשר וחלב? 24

איה שרה אשתך 25
כוס של ברכה 25

ומצות אפה ויאכלו 25
ליל הסדר אצל לוט 25
שבע ברכות לפני אכילת מצה 26
בישול ביום טוב לאורחים 26

המכסה אני מאברהם 27
עירובי תבשילים וסדום 27
"בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח" 27
בן תלמיד חכם 28
צדקה ומשפט – התרמות בבית הכנסת 28
זעקת סדום 29

סיכום ההלכות 30

בס"ד

גדולה הכנסת אורחים

שימו לב: החוברת נכתבה מתוך תמלול השיעור – תומלל אוטומטית ועלול להכיל טעויות. הדברים נערכו ללשון כתובה בנאמנות לדברי הרב; הפסוקים הובאו מתוך ספריא. השיעור נמסר בבית הכנסת מוסאיוף, יום חמישי י"ח בחשוון תשפ"ז.

וירא אליו ה' באלוני ממרא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח־הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם

בראשית יח, א

שלושת החברים: ענר, אשכול וממרא

המדרש אומר: שלושה חברים היו לו לאברהם – ענר, אשכול וממרא. הוא רצה לבחון אותם, אם הם עובדים את ה' באמת או לפנים.

שאל את ענר – אמר לו: עינוי נפש הוא, רע. שאל את אשכול – אמר לו: אין שווה כלום, המילה. עזב אותם. שאל את ממרא – אמר לו: מהר, מלא רצון אביך! אמר אברהם: אם ככה, זה צדיק, אני אתחבר איתו. לכן היה "באלוני ממרא".

השכינה נגלית אחרי המילה

למה כתוב כאן בפעם הראשונה "וירא אליו ה'", ולא כתוב "לאברהם"? כיוון שהוא נימול. לפני שנימול עדיין לא הייתה השכינה מתגלה אליו – לכן כתוב קודם "ויפול אברהם על פניו". אבל עכשיו, כשהיה נימול, יכול היה לעמוד מול השכינה. מי שיש לו ערלה – השכינה לא מתגלה לו.

ולא רק הוא נימול, אלא הוא וכל בני ביתו. כמה הם היו? שלוש מאות ושמונה עשר אנשים – כמניין אליעזר.

גבעת הערלות וקול התינוקות

ואז עשה אברהם מכל הערלות כמו גבעה, כמו פירמידה, ויצא הריח של הערלות ועלה למעלה, והיה ריח ניחוח לה'.

מכאן למדנו: כל פעם שמלים תינוק – הצעקות שלו, כך כותב **הזוהר הקדוש**, וכך מביא **רבנו משה קורדובירו** – הקב"ה לוקח אותן, ובשעה שישראל בצרה, חס ושלום, ומתפללים אליו, שומע את קולות התינוקות ומרחם על עמו ישראל.

מאז שאברהם אבינו עשה את המעשה הזה – קידוש השם גדול – התמלא הקב"ה רחמים עליו ואהב אותו. וזה היה אחד מעשרת הניסיונות שלו.

שם הוי"ה השלם

"וירא אליו ה' – עכשיו התגלה אליו שם הוי"ה מלא: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. איך? על ידי המילה, שזה האור הגס; הפריעה – זה האור הדק; אחר כך מציצת הדם; ואחר כך החבישה. ושמים לו יין – למה עם יין? כי היין הוא דין. וכמה יוצא "מילה"? פ"ה. ולכן לוקח המוהל יין בתוך פיו ומוצץ לו את הדם.

וצריך לכוון שמוציא ממנו את הדם העכור, הדם של היצר הרע, ובזה יהיה התינוק שומר בריתו. כך כתב **הרש"ש**: ואשרי המוהל המכוון לזה.

ואיך נהיה שם הוי"ה שלם? אומר **הזוהר**: אם תפתח את הידיים – שתי הזרועות והגוף הם ה"א ו־וא"ו; אחר כך ה"א האחרונה – אלו הרגליים; והיו"ד – זו ברית המילה. נמצא שזכה אברהם אבינו ששם הוי"ה שלם היה חתום בו. ולכן אמר לו:

> **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר אַתָּה וְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם**
>
> בראשית יז, ט

לכן זכינו שאברהם אבינו עליו השלום הוא הראשון אשר נימול, ואחריו כל עם ישראל. הקב"ה אהב את ישראל ושם את חותם שם הוי"ה בברית קודש – ולכן עניין הברית הוא דבר גדול מאוד.

והוא יושב פתח האוהל

"שב ואני אעמוד" – סימן לדיינים

מה זה "יושב"? רצה אברהם אבינו לעמוד. אמר לו הקב"ה: שב, ואני אעמוד – סימן לבניך, שהדיינים יושבים והקב"ה עומד, שנאמר:

> מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט
>
> תהלים פב, א

תראה מה זה בית דין של ישראל – להבדיל מבתי המשפט שלנו כאן, שבלאו הכי מה שהם רוצים מבצעים, יושבים שם איזה אחד עשר שאף אחד לא בחר בהם.

העובר והשב

למה ישב "פתח האוהל"? כדי לראות אם יש עובר ושב. מה פירוש "עובר ושב"? אמרו רבותינו: לפעמים יש אורח רעב, והוא יודע שאצל אברהם אבינו יש אוכל – אז הוא עובר, ועוד פעם חוזר. אברהם אבינו ישר יודע: מי שכבר עבר ועוד פעם עובר – סימן שהוא רעב. קורא לו, אומר לו "בוא", ומושיב אותו לאכול.

כשהוא מסיים לאכול ובא לברך את בעל הבית, אומר לו: לא אותי – תברך את מי שאמר והיה העולם. הוא לא יודע מה הוא מדבר, עד שמסביר לו אברהם אבינו שיש ה' בעולם – וככה היה מגייר אותם.

סימני האילן והבאר

ולא עוד אלא, כך כתוב ב**זוהר הקדוש**: היו לאברהם אבינו כמה סימנים. היה לו בחצר אילן – "והשענו תחת העץ". אם האילן היה זקוף, עומד בכל ענפיו למעלה – סימן שהאורח הזה צריך טהרה, שהיה דבוק בעבודה זרה. והיה לו באר למטה, ואם המים היו עולים – סימן שהאיש הזה צריך טבילה.

אומר לו לטבול, והוא יוצא מהטבילה טהור, ואז יושב תחת האילן, והאילן מסכך עליו את ענפיו – היה יודע אברהם אבינו שהאיש הזה שב בתשובה, ומכניס אותו לביתו.

מעשה בזקן בן שמונים

מעשה היה, כך מביא **בעל סדר הדורות**: זקן אחד, בן שמונים, בא אצל אברהם אבינו. נכנס, אכל ושתה מכל המינים – דגים, בשר, עופות, ממולאים, מרקים, כל מיני מאכלים – אכל בשביל ארבעים שנה.

אחרי שגמר, אמר לו אברהם אבינו: תברך את הקדוש ברוך הוא, את האלוהים שברא אותך ונתן לך אוכל. הוציא הזקן עבודה זרה מכיסו והתחיל לברך. אומר לו: לא! עוד פעם מתווכח איתו – לא מתבייש. אומר לו אברהם אבינו: תברך את מי שאמר והיה העולם. אומר: כן – ומוציא עוד פעם את העבודה הזרה ומנשק אותה. כך עשה שלוש־ארבע פעמים, עד שכעס עליו אברהם אבינו וגירש אותו.

והנה נגלה אליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו: אברהם, אברהם, אתה אוהבי! אני שמונים שנה מחכה לזקן הזה שישוב בתשובה, ושלחתי אותו היום אליך – מה עשית?

מיד רץ אברהם אחרי הזקן, ביקש ממנו מחילה ואמר לו: בוא, תחזור אליי – יש עוד מנה אחרונה שלא קיבלת. השיב אותו, האכיל אותו, השקה אותו ושימח אותו. ראה הזקן שאברהם מתייחס אליו בכבוד, ואמר לו: עכשיו אני יודע שהאלוהים שלך הוא אמת. תגיד לי, מה אני צריך לברך? ואמר לו שיברך ברכת המזון.

ברכת המזון – כנגד האבות

ברכה ראשונה – מי תיקן אותה? משה רבנו תיקן אותה, אבל היא כנגד אברהם: "הזן את הכל". השנייה כנגד יצחק, והשלישית כנגד יעקב. ראינו כאן את המעלה הגדולה של אברהם אבינו, שהיה מארח ומאכיל אותם.

כחום היום

היום הבוער כתנור

ואותו יום היה יום שלישי למילה, "כחום היום". איזה חום היום? הגמרא אומרת: כמו היום שיבוא, שכתוב עליו:

> **כִּי־הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ כָל־זֵדִים וְכָל־עֹשֵׂה רִשְׁעָה קַשׁ וְלִהַט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא־יַעֲזֹב לָהֶם שֹׁרֶשׁ וְעָנָף**
>
> מלאכי ג, יט

מי זה היום הזה? גוג ומגוג. אז מוציא הקב"ה חמה מנרתיקה ושורף את כל הרשעים, "והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש". הקדוש ברוך הוא באפו ובחמתו יקום עליהם וישמיד אותם.

ואומר **הרמב"ם** עליו השלום על אברהם אבינו – "אבי האומה הישראלית", כך הוא קורא לו – שהוא יבוא ויציל אותנו מהם. מי יציל אותנו מגוג ומגוג? אברהם אבינו בעצמו. הוא עשה את המלחמה הראשונה, שקראנו בשבוע שעבר – "יתן כעפר חרבו, כקש נדף קשתו".

> **מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדְּ יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ כְּקַשׁ נִדָּף קַשְׁתּוֹ**
>
> ישעיהו מא, ב

זהו "כחום היום" – בחום של גוג ומגוג: הקדוש ברוך הוא הבטיח לו שכשיבוא גוג ומגוג – אני אשלח אותך, ואתה תציל את ישראל מהם.

"ישב" – אל תהי דן יחידי

ולמה כתוב "וַיֵּשֶׁב" – "ישב" כתיב, חסר וא"ו? אומר: אל תהי דן יחידי, אלא אחד. לכן תדעו כמה חמור מי שהולך לערכאות של גויים, לבית המשפט – אפילו שדנים שם בדיני ישראל, כך כתב מרן.

חומרת הערכאות

הרב הרצוג עליו השלום, שהיה הרב הראשי, יש לו תשובה בשו"ת **היכל יצחק** – איזה קללות ואיזה חרמות הוא כותב על מי שהולך לבתי המשפט כשהם דנים לפי דיני הגויים, לפי דיני העות'מאנים וכל מיני כאלה.

היה לו בן גדול, רבי יעקב הרצוג, יהודי שומר מצוות – הכרתי אותו. היו קוראים לו "צפנת פענח". הוא היה מנכ"ל משרד ראש הממשלה; לא היו זוים השרים וראשי הממשלה בלי הוראה ממנו – הוא היה יועץ הסתרים. אחר כך, מסכן, קיבל מחלה והלך לעולמו.

לכן אדם צריך להתפלל על זרעו שיהיו זרע קודש, ושיצאו מהם אנשים צדיקים וחסידים – אם לא עובדי תורה, לפחות שיהיו עובדי ה', מאמינים בה' ובתורתו. זה הכי חשוב.

והנה שלושה אנשים

> **וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה**
>
> בראשית יח, ב

שלושה גואלים – דברי האור החיים

ועוד אומר **אור החיים הקדוש**: הם היו שלושה. אחד נראה כערבי, אחד כנבטי ואחד כספן – אחד מדברי, אחד סוחר ואחד ספן. אומר **האור החיים**: הם השלושה שיבואו לגאול אותנו.

הראשון – אדם הראשון, שהוא היה צריך להיות משיח, אבל אכל מעץ הדעת וקרה מה שקרה. אחרי שיתוקן החטא הזה, יבוא אדם הראשון בכבודו ובעצמו. ומי יבוא איתו? משה רבנו.

משה – כנגד ארבעה צדיקים

מה יש במשה? אומר **הזוהר הקדוש**: מ', ש', ה'. תיקח את השי"ן – יש לה שלושה ראשים, כנגד שלושה אבות: שלוש הנשמות של אברהם, יצחק ויעקב היו בתוך משה. מה נשאר? מ"ה – מ"ה בגימטריה אדם. אם כן משה רבנו, אומר הזוהר, היה כנגד ארבעה צדיקים: אדם הראשון, אברהם, יצחק ויעקב.

יבואו אלה השלושה – אדם הראשון, משה רבנו ומלך המשיח – יבואו לבשר אותנו את הגאולה, בקרוב, במהרה בימינו. לכן לא לדאוג; לא לחקור כמה יצא, מי יצא, מי ירכיב ומה ירכיב – הנה המשיח יבוא, ויש לו ממשלה שלו.

שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם

הגמרא אומרת על הפסוק:

> **וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם אַשּׁוּר כִּי־יָבוֹא בְאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וַהֲקֵמֹנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רֹעִים וּשְׁמֹנָה נְסִיכֵי אָדָם**
>
> מיכה ה, ד

על מי? על משיח. מי הם שבעה רועים? אדם הראשון אחד מהם, אברהם, יעקב ומשה, שת ומתושלח; ושמונה נסיכי אדם – ישי, ישעיהו ועוד. ואומר **המהרש"א**: למה הוא מביא את כל אלה, שיבואו יחד עם המשיח? כדי להקים ממשלה – ממשלת המשיח. תאר לך: משה רבנו יושב שם, אדם הראשון יושב שם, אברהם אבינו...

ואם כן מובן: "וירא והנה שלושה אנשים" – כבר ראה אברהם אבינו ברוח הקודש מה יהיה לעתיד לבוא, בקרוב במהרה בימינו, יראו עינינו וישמח לבנו.

"וישא עיניו" – רק פעמיים

אומרת הגמרא: פעמיים יש "וישא עיניו" אצל אברהם. אחד כאן, ואיפה הפעם השנייה? בפרשה שלנו, בסופה – אתה אומר את זה כל בוקר:

> **בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק**
>
> בראשית כב, ד

אומר המדרש: רק פעמיים בחייו הרים אברהם אבינו את עיניו – אחת בתחילת הפרשה ואחת בסופה. תמיד היה מסתכל בקרקע, כמו שאומרת הגמרא על רב, שלא היה מסתכל חוץ לארבע אמותיו. למה? כי הוא אמר:

> **וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה־נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר**
>
> בראשית יח, כז

גדולה הכנסת אורחים

יותר מהקבלת פני שכינה

> **וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל־נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ**
>
> בראשית יח, ג

"אל נא תעבור" – אמר אברהם לקב"ה: אני מבקש מחילה, אני הולך להביא את האורחים – כי פחד שלא ימשיכו האורחים בדרכם. ורץ לקראתם להביא אותם. מכאן למדנו: גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה.

ולא רק זה: אצל משה רבנו, כשנגלה אליו ה' בסנה, מה כתוב?

> **וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל־הָאֱלֹהִים**
>
> שמות ג, ו

משה רבנו הסתיר את פניו מהשכינה – ואילו אברהם אבינו קפץ החוצה וקיבל את האורחים.

מעשה בעשיר שהתחבא בתנור

מה היה עם **המהר"ם טיקטין** עליו השלום? הייתה משפחה מסכנה – שבעה יתומים – והיה צריך לאסוף להם כסף. הלך אצל עשיר אחד לביתו. העשיר הזה היה קמצן; אמרו לו שהרב בא, והוא ידע שהרב בא לבקש ממנו כסף. לא ידע איפה להתחבא – התחבא בתוך התנור. התנור לא היה דולק, הוא נכנס פנימה, אבל השיער שלו בצבץ החוצה.

אמר לו הרב: עכשיו גילית לי מה זה "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה" – בהקבלת פני שכינה מכסים את הפנים, ואתה – כולך נכנסת בתוך התנור!

רבי אברהם אבן עזרא והזקן

רבי אברהם אבן עזרא עליו השלום היה נלחם הרבה עם הקמצנים שלא קיבלו אורחים. הוא היה הולך מעיר לעיר לעורר את האנשים לשמור מצוות, ובעיקר

שמירת שבת – בזמנו השתוללו הקראים והתירו הרבה דברים, ובגלל זה חיבר את השיר "כי אשמרה שבת אל ישמרני", שהוא מספר אחד בכל שירי השבת.

פעם הגיע לעיר אחת בערב שבת ועמד בפרשת דרכים. עברו אנשים, אמרו לו "שלום עליכם" – "עליכם שלום". והנה עבר זקן אחד ושאל אותו: שלום הרב, יש לך איפה לאכול? אמר לו: לא, אף אחד לא הזמין אותי. אמר: בוא, אני ואשתי בבית – מה שהכנו לשבת תאכל איתנו. הביא אותו לביתו, והאישה שמחה שמחה גדולה.

הלכו לבית הכנסת, התפללו, חזרו וישבו. רבי אברהם אבן עזרא היה בדחן, אהב למתוח. אכלו את הדגים, ואמר להם: איפה העוף? אמרו: השארנו למחר. אמר: תביאו, נאכל גם אותו – ואכלו. האישה לוחשת לבעלה: מה נעשה בשבת? אמר לה: אל תדאגי, מחר יהיה מלא אוכל. ולא שקט עד שלקח גם את הסעודה השלישית – חיסל להם את כל מה שהיה בבית. ואז התחילו לשיר שירים, והייתה שמחה גדולה.

הדרשה בבית הכנסת והסירים של החמין

למחרת, בשבת, הלך אבן עזרא ראשון לבית הכנסת וישב במקום של הרב. הגיע הרב – אין לו מקום. הגבאי בא לדבר איתו, והוא עושה את עצמו לא שומע ומסתכל בסידור. הגבאי המשיך להתווכח איתו, עד שאמר הרב: עזוב אותו.

אחרי תפילת שחרית, כשהרב צריך היה לדרוש, קם רבי אברהם אבן עזרא ואמר: אני אדרוש לכם עכשיו. דרש להם דרשה יפה שלא הייתה כמוה בעולם, דברי חידושים מבהילים. אחד מהם, שהיה חכם, אמר: למדתי את פירוש אבן עזרא – נראה לי שזה הוא, כי זה אותו סגנון.

שאלו אותו: מי אתה? אמר להם: שמי אברהם. באתי היום לעורר על העוון שלא מכניסים אורחים – באים אנשים מחוץ לעיר ואין להם איפה לאכול. כששמעו כך, כל אחד רצה אותו אליו הביתה. אמר להם: אני לא הולך לאף אחד, רק לזקן שהזמין אותי. אתם רוצים? תביאו אתכם את החמין ונאכל שם.

ואז כולם הביאו את הסירים של החמין, ישבו שם, עשו קידוש ואכלו יחד. קרא לבעלת הבית ואמר לה: ראית? תראי כמה סירים יש פה היום! וכולם אכלו יחד ושמחו – ולימד אותם מה זה הכנסת אורחים של שבת קודש.

יוקח נא מעט מים

> יֻקַּח־נָא מְעַט־מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ
>
> בראשית יח, ד

אומרים מעט ועושים הרבה

מה זה "מעט מים"? הרי הגמרא אומרת: צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה – אז למה אברהם אבינו אומר "מעט מים"?

לפי הפשט: אדם שישתה הרבה מים לפני הסעודה – כתב **הרמב"ם** – מקלקל את כל הסעודה, ולא יכול לאכול אחר כך; אין מקום לאכול את האוכל. לכן אמר להם "מעט מים".

המים – מידת הענווה

ועוד כיוון אברהם אבינו בדרך של ענווה: המים, ידוע שהם עוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך – זו ענווה.

ועוד: "מים" אין לו לשון יחיד. בכל השפות שבעולם תבדוק – איך אומרים מים? בלשון רבים. ולשון יחיד – "מה". מה זה "מה"? ענווה: מה פשפשת, מה מצאת, מה למדת, מה ידעת – לא יודע כלום.

חכמי שאלוניקי

עגונה משולשת

שאלוניקי הייתה עיר ואם בישראל לפני חמש מאות שנה – עיר של חכמים וסופרים, ישבו שם גדולי ישראל. באותו זמן **הרדב"ז** היה רב במצרים, ונחשב גדול הדור; אבל חכמי שאלוניקי היו תקיפים, והיו כותבים לו מכתבים ומנגחים אותו בהלכה.

יום אחד אמר אחד מתלמידיו, **רבי יצחק**: אני אלך לשאלוניקי ואחנך אותם – למה ככה עושים לרב שלי? הלך לבית הדין ואמר להם: אני הקטן שבתלמידיו

של **רבי דוד בן זמרא**, זכותו תגן עלינו – למה אתם לא יודעים לנהוג כבוד ברב שלנו? אמרו לו: בסדר, נראה מה הכוח שלך.

היה שם סיפור ידוע בשם "עגונה משולשת": נערה אחת, שלא היה לה הרבה שכל, קיבלה קידושין מבחור אחד בשני עדים. אחר כך בא בחור אחר, קנה טבעת יפה, הביא שני עדים וקידש אותה – וקיבלה. אחר כך בא השלישי ועשה אותו דבר. נשארו לה שלוש טבעות ביד. התחילו לריב והלכו לבית הדין – כל אחד אומר "כולה שלי" – והדיינים לא ידעו מה הדין.

"חכמה מפוארה בכלי מכוער"

איך אמר **רבי יהושע** לבת הקיסר? אמרה לו: חכמה מפוארה בכלי מכוער? – כי רבי יהושע לא היה יפה תואר. אמר לה: במה אביך שם את היין? אמרה: בכלי חרס. אמר לה: מלך – ושם יין בכלי חרס? זו בושה וחרפה! שימו אותו בכלי זהב. שמה את הכל בכלי זהב וכסף, ותוך שבועיים הכל נהיה חומץ.

ביום המשתה ביקש המלך יין – והכל חומץ. קרא לשר המשקים, ואמר לו: זו הבת שלך. קרא לה, ואמרה: רבי יהושע אמר לי. הוא רצה להראות לה שדווקא מי שאין לו יופי – הוא יותר חכם. החכמה תחיה בעליה.

בדיקת העדים

מה עשה השני? שכר עדי שקר, שהעידו על העדים הראשונים שהם אוכלים שקצים ורמשים – אם כן הם עדים פסולים, וממילא אין קידושין. נהייתה מהומה גדולה: הללו אוסרים והללו מתירים, מלחמה גדולה בין חכמי שאלוניקי.

בא **רבי יצחק** ואמר: אני אתקן את העניין. אני רוצה לחקור את העדים. קרא לעד ושאל אותו: תגיד לי, שקצים ורמשים – מה זה? מיני מאכל? מיני משקה?

העד התחיל להתבלבל – לא יודע. אמר לו: אז איך אמרת שראית אותם אוכלים שקצים ורמשים? אמר: אגיד לך את האמת – זה נתן לי שתי לירות ואמר לי ללכת להעיד. קרא לשני – גם כן. וראה שהם שקרנים, ואם כן העדים הראשונים כשרים. בדק אחריהם – עדים כשרים. על מה הרעש והמהומה?

קברו של רבי יהודה חייט

בשאלוניקי היה **רבי יהודה חייט**, ידוע – בזוהר הישן תראה אותו הרבה פעמים, הגהות ממנו בשולי הזוהר. (היום, בעוונות הרבים, הזוהר המנוקד של היום יש בו הרבה טעויות – כל מיני ניקדו אותו לא נכון, ואדם קורא דברים שהם לא המסורת של אבותינו.)

רבי יהודה חייט היה קדוש ונורא. הוא נפטר ונקבר בבית העלמין הישן של שאלוניקי. היו רואים שכל מי שבא לקברו להתפלל – קרה לו איזה מקרה לא טוב. ישב בית הדין של שאלוניקי והבינו שהבעיה היא שהיה אדם קדוש מאוד, ולא כל אחד יכול לעמוד ממש על הציון, ואנשים באים ולא עושים תשובה.

עשו תקנה: גדר של ברזלים מסביב לקבר ומנעול, ושלט: מי שרוצה לבוא – ילך לשומר בית הקברות ויקבל ממנו רשות. היה לשומר מקווה לידו, והיה אומר לאדם: תיכנס, תטבול במים הקרים, תעמוד ותגיד וידוי בדמעות; נותן לו מלקות ארבעים – תתוודה על כל העוונות שלך. ואם ראה שהוריד דמעות כמו שצריך – פותח לו את המנעול, הוא נכנס לקבר והיה הכל בסדר.

בעוונות הרבים באו הנאצים, ימח שמם וזכרם, החריבו את שאלוניקי ופלשו גם לקבר של רבי יהודה חייט – גזירה קשה מאוד.

לא כל אחד ראוי

מכאן ילמד אדם כמה צריך להיות קדוש וטהור כדי ללכת למקומות קדושים; לא כל אחד ראוי ללכת לכל מיני מקומות. אלה שהולכים, למשל, ל**רבי שמעון** – צריך לקבל על עצמם תשובה, וידוי, חרטה, דמעה, ולבוא בדמעות שליש, בכפיפת קומה, בענווה, בתיקון המידות והמעשים – ואחר כך התפילה יכולה להתקבל. ואחר כך אומרים: "התפללתי ולא יצא כלום"...

אם כן, מכאן ילמד אדם כמה הענווה והשפלות מועילה לאדם.

ורבן גמליאל עומד ומשקה

הסעודה של רבן גמליאל

הגמרא בקידושין מספרת: **רבן גמליאל** עשה סעודה לבנו, שנכנס לחופה. רבן גמליאל שמח – זה המשך השושלת של הנשיאים, בן אחר בן מהלל הזקן. ובאו כל גדולי הדור: **רבי אליעזר**, **רבי יהושע**, **רבי עקיבא**, **רבי אלעזר בן עזריה**.

רבן גמליאל עומד ומשמש על כולם, משקה אותם יין. פתאום רבי אליעזר אומר לרבי יהושע: מה זה, רבן גמליאל עומד ומשמש עלינו? איך זה יכול להיות?

ענה להם רבן גמליאל: אברהם אבינו עליו השלום – באו אליו שלושה אנשים, ונדמו לו כערביים, ובכל זאת שימש עליהם. (מה זה "ערבי"? לשון ערבה – אנשי המדבר, נוודים; כמו שהפסוק אומר:)

> **לֹא־תֵשֵׁב לָנֶצַח וְלֹא תִשְׁכֹּן עַד־דּוֹר וָדוֹר וְלֹא־יַחֲל שָׁם עֲרָבִי וְרֹעִים לֹא־יַרְבִּצוּ שָׁם**
>
> ישעיהו יג, כ

"וכי גדול הוא מהי' יתברך?"

בא **רבי צדוק הכהן**, הזקן שבהם – הוא ישב ארבעים שנה בתענית שלא תיפול ירושלים בידי הרומאים, עד שנעשה גופו שקוף; כשהיה שותה מים, היו רואים אותם עוברים. רבי צדוק היה קדוש. עמד ואמר: מה אתם אומרים? וכי גדול הוא מהי' יתברך? ה' יתברך משיב הרוח ומוריד לנו גשם, מצמיח לנו את התבואה והירקות –

> **מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן־הָאָרֶץ**
>
> תהלים קד, יד

ודוד המלך מעיד עליו:

> **מִזְמוֹר לְדָוִד ה' רֹעִי לֹא אֶחְסָר**
>
> תהלים כג, א

> **בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל־מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי**
>
> תהלים כג, ב

> **תַּעֲרֹךְ׀ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה**
>
> תהלים כג, ה

תראה: הקדוש ברוך הוא בעצמו עושה הכל בשבילנו, מכין לנו הכל – כמה הוא אוהב אותנו, וכמה אדם צריך להודות לה'.

לושי ועשי עוגות

וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת לוּשִׁי וַעֲשִׂי עֻגוֹת

בראשית יח, ו

ערב פסח היה

אברהם אמר להם קודם "ואקחה פת לחם" – ופתאום "עוגות"? מה זה עוגות? עגולות. מה העניין? היה ערב פסח. כשהם באו עדיין היה אפשר לאכול חמץ, ולכן אמר "פת לחם". בינתיים, עד שהיה משא ומתן, שרה אמנו פירסה נידה ונטמאה העיסה, והיו צריכים לעשות חדשה – ומיהר ואמר "לושי ועשי עוגות": עשו מצה עשירה.

"ואל הבקר רץ אברהם" – אל הקבר

> וְאֶל־הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן־בָּקָר רַךְ וָטוֹב וַיִּתֵּן אֶל־הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ
>
> בראשית יח, ז

רבותינו דרשו – **רבי אברהם אזולאי** אומר: אל תקרא "אל הבקר" אלא "אל הקבר" רץ אברהם. למה? היו שלושה מלאכים – מיכאל, גבריאל ורפאל. רפאל בא לרפא את אברהם וריפא אותו – הנה העובדה שהתחיל אברהם אבינו לרוץ. מיכאל בא לבשר, וגבריאל הלך להפוך את סדום ועמורה.

רפאל נדמה לאברהם אבינו כפר – למה? אותיות רפא"ל: פר־א־ל. "בן בקר רך וטוב" – "בן בקר" אחד, "רך" שתיים, "וטוב" שלוש – כדי להאכיל אותם שלוש לשונות בחרדל.

מערת המכפלה

והנה העגל ברח, ורץ אחריו אברהם אבינו, ונכנס לתוך מנהרה למטה – כבר אז היו מנהרות – עד שהגיע למערת המכפלה; זה מרחק של קילומטר וחצי לפחות. אתה יודע איפה היו אלוני ממרא? מתל רומיידה, משם הירידה עד מערת המכפלה.

פתאום ראה אברהם אבינו אור יוצא ממערת המכפלה. שאל: מה זה כאן? ושמע: אדם וחוה קבורים כאן, ואברהם ושרה עתידים להיקבר פה. עמד אברהם בלבו ואמר: אני צריך לקנות את המערה הזאת. ובשבת הבאה, בפרשת חיי שרה, נקרא איך התווכח עם עפרון כדי שייתן לו את מערת המכפלה.

חמאה וחלב – למה האכילם בשר וחלב?

> **וַיִּקַּח חֶמְאָה וְחָלָב וּבֶן־הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וְהוּא־עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ**
>
> בראשית יח, ח

לפי הפשט אומרים: קודם חלב, אחר כך רחצו ידיים, החליפו טעם ואכלו בשר. אבל המדרש לא אומר כך. המדרש אומר שבכוונה האכילו אותם בשר וחלב. למה?

כשמשה רבנו עלה למרום לקחת את התורה, באו המלאכים והתחילו לקטרג על משה רבנו:

> **מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ**
>
> תהלים ח, ה

מה עשה הקדוש ברוך הוא? צר צורתו של משה כצורתו של אברהם אבינו, ואמר להם: אתם לא מתביישים? הרי ישבתם אצלו, אכלתם ושתיתם אצלו!

ולכאורה לא מובן: בגלל ארוחה אחת הם צריכים לוותר על התורה ולתת אותה לישראל? התירוץ פשוט: אמר להם – אכלתם אצלו בשר וחלב! אתם לא מקיימים את התורה, אז בשביל מה אתם צריכים את התורה? אבל ישראל צריכים את התורה. זה היה ה"טריק" שעשה הקדוש ברוך הוא – שאברהם אבינו הכין "חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה".

איה שרה אשתך

> וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל
>
> בראשית יח, ט

כוס של ברכה

מה רצו המלאכים משרה אמנו? כוס של ברכה. עשו זימון על הכוס, ורצו לתת לה את הכוס. מכאן ראינו כמה מעלה יש בכוס של ברכה: צריך לעשות זימון על כוס, ואת השיריים נותנים לאישה – והיא מתברכת, ומניחה ברכה בביתה.

> וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה־בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַחֲרָיו
>
> בראשית יח, י

ועל ידי זה זכתה אחר כך לבן כמו יצחק אבינו – לא "כמו", אלא יצחק אבינו ממש.

ומצות אפה ויאכלו

ליל הסדר אצל לוט

> וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־סְדֹם וַיַּרְא־לוֹט וַיָּקָם לִקְרָאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה
>
> בראשית יט, א

ואז, בלילה, מה כתוב?

וַיִּפְצַר־בָּם מְאֹד וַיָּסֻרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ

בראשית יט, ג

רש"י אומר: פסח היה. זה היה ליל הסדר, וישבו המלאכים שם לאכול את סעודת ליל הסדר.

ומכאן למדנו: מי שאוכל מצה בערב פסח, חס ושלום – כתוב בגמרא – הוא כבועל ארוסתו בבית חמיו. למה? הרי מתי אישה מותרת לאיש? אחרי שבע הברכות.

שבע ברכות לפני אכילת מצה

וכאן – איפה היו שבע הברכות? נספור: הגפן, קידוש, שהחיינו, האדמה על הכרפס, נטילת ידיים, המוציא, ועל אכילת מצה – ואז אוכלים מצה. שבע ברכות לפני המצה.

בישול ביום טוב לאורחים

עכשיו שאלו: הרי זה היה יום טוב, ואברהם אבינו חשב אותם לערביים – איך מותר לבשל לגוי ביום טוב? יש מי שיתרץ שמלאכים היו, אבל יש תירוץ נוסף: שהם לא היו עובדי עבודה זרה. למי אסור לבשל? למי שעובד עבודה זרה. אבל ברגע שהם מברכים את ה', מאמינים בקדוש ברוך הוא בייחוד האל – מותר לבשל להם. כן, זה היה הסדר.

המכסה אני מאברהם

> וַה' אָמָר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה
>
> בראשית יח, יז

עירובי תבשילים וסדום

אומר המדרש: אמר הקדוש ברוך הוא – עירובי תבשילים גיליתי לו, סדום ועמורה לא אגלה לו? לכן אמר "המכסה אני מאברהם". מה הקשר בין סדום ועמורה לעירובי תבשילים?

"בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח"

מה כתוב במשנה בעירובין? במה מערבין? בכל מערבין – חוץ מן המים ומן המלח. למה לא מים? כי במים היה המבול. ומלח – סדום ועמורה:

> **גְּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל־אַרְצָהּ...**
>
> דברים כט, כב

אם כן, אמר הקדוש ברוך הוא: מי שיודע את הלכות עירוב, צריך לגלות לו גם את סדום.

בן תלמיד חכם

> **כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ה' עַל־אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלָיו**
>
> בראשית יח, יט

מה זה "יצוה"? כל המניח בן תלמיד חכם – אין קץ לעולם הבא שלו; כך כותב **הזוהר חדש** במדרש רות. מעלת התלמיד חכם: מי שזוכה שיש לו בן תלמיד חכם – אין קץ לעולם הבא שיש לו אחר כך.

צדקה ומשפט – התרמות בבית הכנסת

"לעשות צדקה ומשפט" – מה זה צדקה ומה זה משפט? משפט – בין אדם לחברו: פועל שעבד אצל בעל הבית ותובע את כספו. צדקה – נותן לעני, אבל נותן לכבוד המקום. זה בין אדם למקום וזה בין אדם לחברו: צריך להיזהר גם במצוות שבין אדם למקום וגם במצוות שבין אדם לחברו.

הילקוט הגרשוני כותב: מכאן תלמד כשעושים התרמות. כבר התחילו באשכנז לפני מאתיים שנה לעשות התרמות בבית הכנסת – מביאים תזמורת, אקורדיון, ומדברים דברי חול בבית הכנסת. אומר: "צדקה ומשפט" – אתה עושה צדקה, אבל שיהיה לפי ההלכה.

זעקת סדום

> **וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי־רָבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד**
>
> בראשית יח, כ

מה זה "זעקת סדום"? אומר המדרש: היו עושים בידור בחיק הטבע – לילות שלמים של בידור קלוקל, והיו צועקים, והקולות שלהם נשמעו למרחוק. אומר הקדוש ברוך הוא: אני שומע בלילה את הצעקות של אנשי סדום ועמורה, איך שהם משתוללים בלילות.

ואמר עליה:

> **אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא־לֶחֶם וְתַחְתֶּיהָ נֶהְפַּךְ כְּמוֹ־אֵשׁ**
>
> איוב כח, ה

למה אסרו להכניס אורחים? הייתה להם אדמה פורייה, והפירות של סדום ועמורה היו הכי יפים. אמרו אנשי סדום: עוד מעט יבואו כל התיירים לכאן ויאכלו לנו את כל הפירות ואת כל התבואה – מה יישאר לנו? אין להכניס אורחים! סגרו את העיר. וממילא גם המסכנים, העניים, לא היה להם איפה לאכול ולא היה להם לאן ללכת. ולכן בא הקדוש ברוך הוא ואמר: אני אטפל בהם.

בעזרת השם נזכה בקרוב לבניין בית המקדש וביאת משיחנו, ותבוא הגאולה בנחת ולא בצער; יראה בעוניינו ויריבה ריבנו, וימהר לגאלנו גאולה שלמה, ויציל את בני הישיבות מידי הצפורניים שלהם.

סיכום ההלכות

ההלכות שנלמדו בשיעור, בלשונו של הרב ככל האפשר.

1. אשרי המוהל המכוון לזה – שמוציא ממנו את הדם העכור, הדם של היצר הרע, ובזה יהיה התינוק שומר בריתו (בשם הרש"ש).
2. אל תהי דן יחידי, אלא אחד.
3. כמה חמור מי שהולך לערכאות של גויים, לבית המשפט – אפילו שדנים בדיני ישראל, כך כתב מרן.
4. אדם צריך להתפלל על זרעו שיהיו זרע קודש.
5. אדם, אם ישתה מים הרבה לפני הסעודה – כתב הרמב"ם – מקלקל את כל הסעודה, לא יכול לאכול אחר כך.
6. המקומות הקדושים: צריך לקבל עליהם תשובה, וידוי, חרטה, דמעה, ולבוא בדמעות שליש, בכפיפת קומה, בענווה, בתיקון המידות והמעשים, ואחר כך התפילה יכולה להתקבל.
7. צריך לעשות זימון על כוס, והשיריים נותנים לאישה – מתברכת, תניח ברכה בביתה.
8. מי שאוכל מצה בערב פסח, כתוב בגמרא, כבועל ארוסתו בבית חמיו.
9. שבע ברכות לפני אכילת המצה: הגפן, קידוש, שהחיינו, האדמה על הכרפס, נטילת ידיים, המוציא, ועל אכילת מצה.
10. למי אסור לבשל ביום טוב? למי שעובד עבודה זרה. אבל ברגע שהם מברכים את ה', מאמינים בקדוש ברוך הוא בייחוד האל – מותר לבשל להם.
11. במה מערבין? בכל מערבין, חוץ מן המים ומן המלח.

12 כל המניח בן תלמיד חכם – אין קץ לעולם הבא שלו.

13 גם ייזהר במצוות שבין אדם למקום, גם במצוות שבין אדם לחברו.

14 כשעושים התרמות – אתה עושה צדקה, אבל שיהיה לפי ההלכה; לא לדבר דברי חול בבית הכנסת.

ה' יזכנו לשמור ולעשות ולקיים, ובשורות טובות.

✦ ✦ ✦

הסודות להצלחה שלך

לתת, לאהוב, לצמוח

www.yoursuccesstoolbox.com